

Precinte a nom de l'emir almoràvit 'Alî b. Yūsûf (500-537 H/1106-1143 dC)

BERNAT MOLL MERCADAL* - ANNA M. MOLL ORFILA**

Nota prèvia

El precinte que estudiem al present article no és inèdit: va ser objecte d'un precipitat article en una publicació de difícil accés (B. Moll, 1997) en un moment en què encara no s'havien publicat els definits per T. Ibrahim i A. Canto (2001: 243) com "*precintos de pago de la administración califal*", dels quals S. Gaspariño (2015: 15-18) aporta nous exemplars i defineix les seves característiques físiques i funcionals: discs de coure o bronze amb inscripció a una de les cares que identifica el funcionari de l'administració califal que autoritza el pagament de diners -comptabilitzats com a ratl- i que, ateses les característiques dels precintes, segurament segellaven les bosses de tela o cuir que els contenien.

En el nostre cas, tenim un precinte relativament ben datat corresponent a una cronologia molt allunyada del califat i que aporta informació sobre la presència de l'administració almoràvit a les Balears.

Tot plegat, creiem que està justificada una revisió de la publicació de 1997.

Descripció

Disc de bronze de 33 mm de diàmetre i 3 mm de gruix trobat casualment a Sant Joan de Sobrevell (terme municipal de Ferreries, Menorca). Sembla haver-se obtingut mitjançant fosa; una de les cares és lleugerament convexa, mentre que l'altra és completament llisa, excepte un fragment de ferro que sobresurt.

El disc es troba incomplet a causa d'un trencament antic -hi manca aproximadament 1/8 de la seva superfície- i està afectat també per un trenc que no arriba a fragmentar-lo del tot. Un clau de ferro de secció circular i 3 mm de diàmetre, del qual només es conserva la porció embotida dins del disc, el travessa completament pel seu centre.

* Investigador Independent. Membre de la SCEN (IEC).

** Investigadora independent.

Creiem, per tant, que es tracta d'un precinte que es trobaria fixat a una caixa de fusta mitjançant el clau de ferro. L'estat actual del precinte suggereix que va ser romput a cops amb una eina tallant.

Estudi de la inscripció i datació

A la cara convexa, hi figura una inscripció àrab incisa gravada amb cura i repartida en quatre línies d'una cuidada escriptura cúfica simple; s'hi observa una absència total de qualsevol mena de decoració i de punts diacrítics, una circumstància que no impedeix una lectura sense dificultats, a excepció de part de les línies tercera i quarta, que estan mal conservades:

Transcripció	Traducció
“ <i>Amîr al-muslimîn</i> <i>wa Nâsir al-Dîn ‘Alî ibn</i> <i>Yusûf arba’ [una]</i> <i>wa jamsa mi ‘a”</i>	“ <i>Príncep dels musulmans</i> <i>i Defensor de la Religió ‘Alî ibn</i> <i>Yusûf qua[ranta]...</i> <i>i cinc-cents”</i>

Podem veure que la inscripció fa referència a l'emir almoràvit ‘Alî ibn Yusûf (500-537 H/1106-1143/44). El fet de portar la doble titulació, *Amîr al-muslimîn* i *Nâsir permet al-Dîn permet*, permet datar aproximadament el precinte; el primer títol ja fou utilitzat per l'antecessor d'Alî, Yusûf ibn Tasfîn, mentre que el segon apareix a monedes no datades però encunyades en un moment imprecís abans de l'any 520 H (Vives, 1706-1709) i és present a la majoria d'encunyacions on figura l'emir Sîr com a hereu (522-532 H) (Vives, 1774-1777; Kassis, H. 1988: 55-66).

Les línies tres i quatre de la inscripció es troben incompletes segurament a conseqüència del trencament del precinte. Sembla clar, però, que és un numeral escrit segons el sistema habitual a l'epigrafia àrab, és a dir, primer les desenes i, després, les centenes; en el nostre cas, hi llegim “quaranta i cinc-cents”, és a dir, “cinc-cents quaranta”. Per comparació amb els segells califals, aquesta xifra deu referir-se a diners, però ignorem de quina unitat monetària es tracta.

Consideracions finals

Considerem el precinte estudiat un “precinte de pagament”, en el nostre cas, de l'administració almoràvit. Precisament fou durant el govern d'Alî b. Yusûf que les Balears foren incorporades a l'estat almoràvit arran de la destrucció de l'estat taifa de les Illes sota l'atac de la croada pisano-catalana l'any 508 H/1114-5.

La datació que proposem (anys 522-532 H) coincidiria amb la consolidació de l'administració almoràvit a les Illes Balears, un procés que va incloure la intervenció de contingents militars almoràvits davant la resistència de bona part de la població illenca, particularment dels clans pagesos, que veien perillar la seva preuada autonomia pel que fa a l'organització interna i els processos de treball. El nostre precinte seria el rastre material de la presència, segurament esporàdica, de tropes almoràvits a determinats assentaments pagesos.

(x2)

BIBLIOGRAFIA

GASPARIÑO, S. “Un nuevo precinto califal”. *MANQUISO. Gacetilla de Estudios Epigráficos y Numismáticos Andalusíes*, N° 1. Madrid-Lorca. 2015: 15-26.

IBRAHIM, T.; CANTO, A. “Precintos de pago de la administración califal”. *El esplendor de los Omeyas cordobeses. La civilización musulmana de Europa Occidental. Catálogo de exposición*. Ed. Junta de Andalucía, Consejería de Cultura a través de la Fundación El legado Andalusí. Granada, 2001: 243.

KASSIS, H. *Notas históricas sobre las monedas almorávides*. I Jarique de Estudios Numismáticos Hispano-Árabes. Saragossa, 1988: 55-66.

MOLL MERCADAL, B. “Aplique almorávide hallado en Menorca”. *Estudis Balearics* 57. Institut d'Estudis Balearics. Palma, 1997: 121-122.

VIVES ESCUDERO, A. “Monedas de las dinastías Árábigo-Españolas”. Madrid, 1893.